

PROMOVAREA ANTROPOLOGIEI CREȘTINE CA MIJLOC DE PREVENIRE A EXTREMISMULUI VIOLENT

Ps. Lect. univ. dr. Constantin GHIOANCA

Institutul Teologic Baptist din București, Romania

Școala Biblică „La Grazia” (www.lagrazia.org)

costelghioanca@yahoo.com

ABSTRACT: Promoting Christian anthropology as a means to prevent violent extremism.

The thesis of this paper is that radicalism and violent extremism can be prevented or, at least, reduced, by promoting the main tenets of Christian anthropology. We will argue that the major factor which motivates violent extremism is the quest for meaning and personal / social fulfillment. Unfortunately, terrorism is understood as a means towards this goal, although it only proves to increase existential anxiety and a deeper thirst for significance and personal value.

Education, public policies and technological tools are useful in dealing with terrorism and violent extremism, but only Christian anthropology can engage with the roots of these harmful practices and contribute to the recovery of the core values of humanity. The Christian teachings of Creation, Fall and Redemption draw a realistic picture of human condition and of society at large, helping people cope with existential anxiety and finding a life meaning which cannot be found in contemporary materialistic anthropologies.

Keywords: *radicalism, violent extremism, existential anxiety, quest for meaning, Christian anthropology, education.*

Aspecte introductive

În celebra piesă muzicală, „Where is the Love? / Unde este iubirea?” cântată de cei de la Black Eyed Peas se ridică o serie de întrebări importante: *Whatever happened to the values of humanity? / Whatever happened to the fairness and equality? / Instead of spreading love we're spreading animosity / Lack of understanding, leading us away from unity.*¹

¹ „Oare ce s-a întâmplat cu valorile umanității? / Ce s-a întâmplat cu dreptatea și egalitatea? / În loc să răspândim iubirea, noi răspândim animozitatea / Lipsa de empatie

Cântecul face trimitere la tema conflictelor mondiale, la ură, război, materialism și terorism, toate fiind plăgi care afectează umanitatea. Este foarte interesantă legătura dintre *valorile umanității și protejarea păcii și a unității* la nivel global. Chemarea la iubire și unitate are la bază ideea de universalitate a umanității, faptul că viața umană este valoroasă, în sine, și trebuie protejată de orice formă de violență. Într-adevăr, considerăm că eforturile de prevenire – sau limitare – a fenomenului radicalismului religios și a extremismului violent pot avea succes doar în măsura în care se pune în lumină această universalitate a umanității, potrivit unei veritabile antropologii creștine.

Politicele publice, tratatele internaționale, avansul tehnologic cu supravegheri video și aparate sofisticate de detectare a explozibililor nu vor putea să prevină total manifestările fanatic-extremiste. Deși ele au un rol important, argumentul pe care îl dezvoltăm în această lucrare este că antropologia creștină se ocupă de rădăcina problemei. Nici măcar educația, oricât de importantă ar fi ea, de una singură nu poate stăvili flagelul terorismului. Este un fapt documentat că printre teroriști se află atât persoane cu o educație precară, cât și altele cu un grad ridicat de educație.²

1. Cauzele extremismului violent

În căutarea semnificației

Într-un studiu pus la dispoziție de *United Nations Development Programme* sunt amintiți mai mulți factori³ care favorizează apariția extremismului

care ne îndepărtează de unitate.” (Where is the Love, Black Eyed Pease, cf. <https://www.youtube.com/watch?v=WpYeekQkAdc>, accesat pe 15.08.2024).

2 Într-un studiu ce prezintă analize statistice cu privire la factorii care au determinat participarea la activități teroriste a membrilor Hamas și a Jihadului Islamic Palestinian, de la finalul anilor 1980 până în luna mai 2002, s-a ajuns la concluzia următoare: „Atât educația superioară cât și un nivel de trai ridicat par să fie asociate pozitiv cu apartenența la organizații teroriste precum Hamas sau PIJ și cu transformarea cuiva într-un sinucigaș cu bombă.” cf. Claude Berrebi, “Evidence about the Link Between Education, Poverty and Terrorism among Palestinians”, în *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, Berkeley Electronic Press, vol. 13, nr. 1, 2007, p. 30.

3 Pentru o trecere în revistă a diferitelor teorii privitoare la procesul de radicalizare vezi Randy Borum, „Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories”, în *Journal of Strategic Security* Volumul 4, nr. 4, 2011, pp. 7-36 DOI: 10.5038/1944-0472.4.4.1.

violent, ca de exemplu: *excluziunea economică și oportunitățile limitate în ce privește mobilitatea ascendentă, excluziunea politică și limitarea spațiului de manifestare și participare civică, respingerea diversității din societate, schimbările culturale globale și banalizarea violenței, rolul politicilor regionale și globale, percepțiile privitoare la nedreptatea socială în relație cu anumite grupuri, respingerea sistemelor politice și socio-economice, securitatea națională slabă.*⁴

Deși factorii amintiți mai sus coagulează mai multe impulsuri / forțe / nevoi de natură psihologică individuală și socială, afirmăm că acești „factori externi” constituie mai degrabă „declanșatorul” unor cauze de ordin mai profund. Fenomenul extremismului violent este cât se poate de complex, astfel că nu ne putem refugia în explicații unilaterale. Totuși, după cum vom observa mai jos, oamenii nu se radicalizează și nu acționează violent doar pentru că există factori favorizanți – mai degrabă, la baza acțiunilor radicale se află nevoi umane profunde care își caută o împlinire prin metode total greșite. Cu alte cuvinte, motivația cea mai mare ce stă la baza acțiunilor radicale și extremist-violente este căutarea semnificației și a sensului în viață.⁵

Spre exemplu, s-a constatat că membrii unei grupări teroriste cu numele *Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)* au fost gata de sacrificiul propriilor vieți, din dragoste pentru liderul lor, Villupilai Prabhakaran. Așa se face că, „din punct de vedere psihologic, o astfel de dragoste și închinare față de lider se traduce în căutarea aprobării acestuia sau acesteia, ceea ce îi conferă autoritatea supremă în chestiuni privitoare la semnificația personală.”⁶

Exemplul de mai sus nu este singular. De fapt, cercetătorii au demonstrat că nevoia de sens și de semnificație este motivația cea mai mare care-i dinamizează pe oameni într-o direcție sau alta. Sunt foarte relevante cercetările lui Viktor Frankl, fondatorul logoterapiei și supraviețuitor al Holocaustului. El afirmă că „omul este capabil să trăiască și chiar să moară

4 United Nations Development Programme, *Preventing Violent Extremism Through Promoting Inclusive Development, Tolerance And Respect For Diversity. A Development Response To Addressing Radicalization And Violent Extremism*, 2016, 18 (www.undp.org).

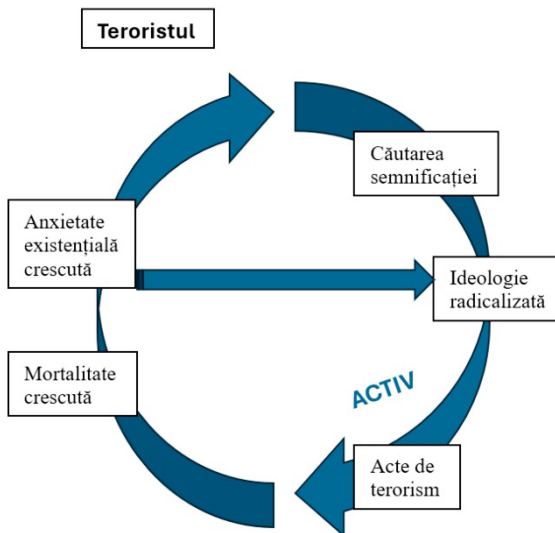
5 Arie W. Kruglanski et. al., “The Psychology of Radicalization and Deradicalization: How Significance Quest Impacts Violent Extremism” în *Advances in Political Psychology*, Vol. 35, Suppl. 1, 2014, 73, doi: 10.1111/pops.12163

6 *Ibidem*.

de dragul idealurilor și valorilor sale.”⁷

Contrar perspectivelor de suprafață, omul este motivat, cu adevărat, de dorința de sens și semnificație, după cum reiese din mai multe studii. Unul dintre ele, realizat la Johns Hopkins University pe 7948 de studenți, a evidențiat că, în categoria lucrurilor importante pentru ei, doar 16% au răspuns că vor „să facă mulți bani”, în vreme ce 78% au susținut că își doresc „găsirea unui sens și a unui rost în viață”.⁸ Or, ideologiile, după cum subliniază Hannah Arendt, au această capacitate de a oferi un sens vieții chiar dacă, din perspectivă creștină, este un simulacru: „Ideologiile pretind a cunoaște misterele întregului proces istoric – secretele trecutului, complicațiile prezentului, incertitudinile viitorului – datorită logicii inerente în ideile lor corespunzătoare.”⁹

Logica este însă una falsă, iar promisiunile ideologiilor extremiste sunt golite de conținut. Apelul la acțiuni radicale nu rezolvă anxietatea și crizele existențiale ale persoanelor, și nici nu le oferă semnificația mult căutată; mai degrabă, după cum putem vedea în figura de mai jos, se intră într-un cerc vicios care crește anxietatea și, implicit, accentuează, și mai mult, tușele extremismului.

7 Viktor E. Frankl, *Omul în căutarea sensului vieții*, traducere de Florin Tudose, București, Editura Vellant, 2018, p. 107.

8 *Ibidem*.

9 Hannah Arendt, *The Origins of Totalitarianism*, New York, Harcourt, 1973, p. 469.

*Fig. 1: Circuitul anxietate existențială – acte teroriste*¹⁰

Așadar, oamenii sunt într-o continuă căutare de semnificație dar, în anumite circumstanțe, unii aleg o cale greșită, pe cea a extremismului violent. În acest caz se potrivește foarte bine dictonul „violența naște violență”. Pentru a ieși din acest circuit, oamenii au nevoie de o educație adecvată, înrădăcinată în revelația Sfințelor Scripturi și capabilă să trateze omul ca pe o ființă materială și spirituală. Opțiunile pedagogice reductioniste nu sunt de folos în lupta cu terorismul.

Educația inadecvată

Filosofia educației este strâns legată de viziunea antropologică agreată de o anumită societate. În contextul filosofiei și culturii contemporane postumane, bazată pe o concepție despre lume și viață monistă, materialistă și rizomatică, „omul nu este altceva decât un conglomerat de molecule, un sistem material organizat, a cărui funcționare se subordonează, în ultimă instanță, legilor generale ale fizicii și chimiei.”¹¹

Acest tip de opțiune antropologică devalorizează ființa umană, făcând ca ea să fie predispusă abuzurilor de diverse nuanțe și chiar a manifestărilor extremiste. Așa se explică faptul că absolvenți de inginerie, chimie sau alte științe exacte au fost racolați de diverse grupări teroriste. Ei au avut parte, ca să amintim de C.S. Lewis, de o educație pentru „cap”, însă una care a format „oameni fără piept”. Nu ne putem aștepta ca persoanele educate și învățate să fie interesate de virtuți și de valorile cardinale ale umanității. Lewis atenționează că „formăm oameni fără piepturi și ne așteptăm de la ei la virtuți și acțiuni. Râdem de onoare și apoi suntem șocați când descoperim trădători în mijlocul nostru.”¹²

Dacă dorim să prevenim extremismul violent este necesar să facem apel la un alt tip de educație. Roger Scruton argumentează că „genul de care ținem este definit printr-un concept care nu figurează în știința biologiei umane. Aceasta din urmă ne tratează ca obiecte mai degrabă decât ca su-

10 Megan K. McBride, “The Logic of Terrorism: Existential Anxiety, the Search for Meaning, and Terrorist Ideologies”, *Terrorism and Political Violence*, 23:4, 2011, p. 567.

11 Cristian Bălănean, *Natura umană la Toma de Aquino și Karl Popper: critica monismelor antropologice contemporane*, Oradea, Ratio et Revelatio și Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2018, p. 22.

12 C.S. Lewis, *The Abolition of Man*, în *The C. S. Lewis Collection: Signature Classics and Other Major Works*, HarperCollins, 2017, p. 976.

biecți [...] Studiul *genului* nostru cade în sarcina altor discipline *Geisteswissenschaften*, care nu sunt deloc științe, ci „umanoare”¹³ Aceste umanoare ar trebui, în opinia noastră, să aibă la bază antropologia creștină fiindcă, pe de o parte, aceasta rezolvă problema reducionismului, iar pe de altă parte răspunde căutării profunde a ființelor umane – nevoia de semnificație și sens în viață! O astfel de direcție este urgentă fiindcă „reducționismul biologic [...] face ca cinismul să pară respectabil, iar degenerescența șic. Ne abolește genul – și, dimpreună cu el, generozitatea.”¹⁴ Adică, fără o perspectivă înaltă cu privire la om, violența ajunge să fie banalizată și normalizată.

Considerăm că antropologia creștină, bazându-se pe revelația divină, evită autoreferențialitatea și explică „problema omului” într-un mod diferit de maniera în care o explică disciplinele bazate pe alte tipuri de antropologii. După cum notează și Rémi Brague este „nevoie de un punct de sprijin exterior pentru a avea dreptul de a spune despre om că merită să existe. În conformitate cu Biblia, Dumnezeu constituie un punct al lui Arhimede de acest fel. El afirmă omul.”¹⁵ Fără aportul antropologiei creștine, și Dumnezeu ca punct de sprijin, omul nu se poate elibera din mrejele ideologiilor extremiste. În rândurile următoare vom descoperi în ce fel antropologia creștină este relevantă pentru discuția noastră.

2. Antropologia creștină și relevanța ei în problematica extremismului violent

Întreaga narațiune biblică privitoare la om este relevantă în ce privește prevenirea extremismului violent. Creația, căderea și răscumpărarea omului ne informează, fiecare în parte, cu privire la elemente esențiale ce pot decuraja procesul radicalizării extremiste.

Crearea omului – demnitatea umană

Învățătura Bibliei cu privire la crearea omului stă la baza valorilor universale împărtășite de umanitate. Fiind creat „după chipul și asemănarea lui

13 Roger Scruton, *Despre natura umană*, traducere de Adina Arvatu, București, Editura Humanitas, 2023, p. 54.

14 *Ibidem*, p. 57.

15 Rémi Brague, *Propriul omului*, traducere de Dan-Alexandru Ilie, Târgu Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2022, p. 221.

Dumnezeu¹⁶ (*imago Dei*), omul trebuie protejat, nu pe baza conduitei personale sau a diverselor sale performanțe, ci ca „dat” al creației, în virtutea valorii cu care Dumnezeu l-a înzestrat. Toți oamenii poartă chipul lui Dumnezeu, așa cum afirmă și Erickson: „Am observat că semnul distinctiv al omului, desemnat prin expresia „chipul lui Dumnezeu”, este universal extinzându-se asupra tuturor oamenilor [...] Deosebiri de rasă, statut social și sex nu au nicio importanță pentru El (Gal. 3:28).”¹⁷

Același adevăr este argumentat cu multă precizie de Papa Ioan Paul al II-lea, care scrie despre demnitatea unică a omului: „Viața pe care Dumnezeu o dă omului este diferită și originală față de aceea a oricărei alte făpturi vii, pentru că, deși este înrudit cu pulberea pământului (cf. Geneza 2:7; 3:19; Iov 34:15; Ps.103/102,14; 104/103,29), omul este în lume manifestarea lui Dumnezeu, semn al prezenței lui, urmă a slavei lui (cf. Geneza 1:26-27; Psalmii 8:6). [...]”¹⁸

Chiar dacă, de-a lungul istoriei, omul a fost portretizat în multe feluri, narațiunea creației din cartea Geneza „se opune astfel tendințelor moderne de a-l vizualiza pe om lipsit de semnificație în fața imensității universului.”¹⁹ Omul are valoare în fața lui Dumnezeu și a oamenilor. Legătura dintre *imago Dei* și interzicerea violenței este exprimată pentru întâia dată de însuși Dumnezeu: „Dacă varsă cineva sângele omului, și sângele lui să fie vărsat de om, căci Dumnezeu a făcut pe om după chipul Lui.”²⁰ Sacralitatea vieții umane, izvorâtă din actul creației, constituie o barieră notabilă în calea extremismului violent. Acesta este motivul pentru care recomandăm promovarea antropologiei creștine în instituțiile de învățământ și în alte contexte sociale; viziunile materialiste cu privire la om nu vor putea niciodată să inspire în direcția protejării vieții umane și a respectului pentru unicitatea acestora. Mai degrabă, perspectivele reduccioniste și materialiste susțin ideea „supraviețuirii celui mai puternic”, idee care a fost deja îmbrățișată de multe regimuri totalitare.

16 Geneza 1:26-27 (traducerea Dumitru Cornilescu, aici și în următoarele citate biblice).

17 Millard J. Erickson, *Teologie creștină*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2004, p. 486.

18 Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice (Evangelium Vitae)*, București, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, 2008, p. 624.

19 Wayne Grudem, *Teologie sistematică. Introducere în doctrinele biblice*, traducere de Dinu Moga, Oradea, Editura Universității Emanuel, 2004, p. 281.

20 Geneza 9:6.

Căderea omului – injustiția socială

Frustrările față de nedreptatea socială, discriminare și corupția din lume pot să se materializeze în stări de anxietate prelungită și în acțiuni tragice. Acest lucru este și mai accentuat în contextul ideologiilor diverse ce propun societăți utopice, nerealiste, ce se cer a fi implementate prin revoluții și acțiuni radicale. Antropologia biblică nu ocolește subiectul căderii omului în păcat, și ne este de ajutor și în această privință.

Căderea în păcat, menționată întâia dată în Geneza 3, a afectat întreaga rasă umană, universalitatea păcatului omenesc fiind foarte bine atestată în Sfânta Scriptură: Romani 3:23, Efeseni 2:3, Galateni 3:22, 1 Ioan 5:19 etc. Antropologia biblică ne ajută să ne calibrăm corect așteptările pe care le avem de la semenii noștri și să acceptăm mai ușor condiția lumii în care trăim. Chiar dacă răul nu este niciodată scuzabil, admitem că trăim într-o lume afectată de păcat, iar oamenii cu care interacționăm, la fel ca noi înșine, sunt departe de perfecțiune.

Mai mult, percepem într-un mod mai adecvat și diversele sisteme și structuri sociale: „Dacă păcatul omenirii a distorsionat întreaga creație, cu siguranță că structurile sociale sunt și ele incluse.”²¹ Instituțiile, de orice fel ar fi ele, sunt la fel ca oamenii care le organizează: imperfecte! Chiar și la cel mai înalt nivel, structurile statului sunt afectate de consecințele căderii omului în păcat. Grudem subliniază că „păcătoșenia omului poate afecta și guvernele astfel că acestea devin corupte și, uneori, mijloace de încurajare a răului, și nu a binelui.”²²

Dacă autoritățile Statului ajung să se opună voii lui Dumnezeu, credincioșii se pot împotrivi, refuzând însă orice formă de violență. Departe de extremism și violență, „credincioșii se împotrivesc prin faptul că refuză să facă răul cerut de stat și se străduiesc să convingă autoritățile cu privire la cursul drept și corect al lucrurilor.”²³

Chiar dacă nu justifică niciodată răul și violența, antropologia biblică ne ajută să facem față mai bine la provocările cotidiene, la interacțiunea cu oameni și structuri corupte. Înțelegem că trăim într-o creație care suspină²⁴

21 Millard Erickson, *Teologie creștină*, p.570.

22 Grudem, *Teologie sistematică*, p. 694.

23 Thomas R. Schreiner, *Pavel. Apostolul gloriei lui Dumnezeu în Cristos*, Brașov, Editura Ema, 2006, p. 436.

24 Romani 8:22.

și ne străduim să facem tot ce putem să ameliorăm această situație și să contribuim la binele comun.

Răscumpărarea omului – „Iată Omul!”

Mai mult decât orice altceva, învățătura creștină referitoare la răscumpărarea omului este de mare ajutor pentru împlinirea nevoii umane de semnificație și apartenență. După cum am explicat în rândurile de mai sus, motivația supremă a celor ce se implică în acte teroriste este asociată cu dorința de sens în viață. Consecințele personale și sociale ale căderii în păcat sunt ca un ticăit care-i amintește omului că trebuie să se salveze, să se redescopere ca om, să se ridice din alienarea în care a căzut. Cu trecerea timpului, ticăitul se aude mai tare, iar nevoia devine mai urgentă și mai profundă. Crizele existențiale prin care trec îi determină pe unii oameni să aleagă calea radicalizării și, în final, a extremismului violent.

Alternativa propusă de antropologia creștină este cea a unui drum al regăsirii omului, într-o relație persoană cu Isus Hristos: „Isus a ieșit deci afară, purtând cununa de spini și haina de purpură. „Iată Omul!”, le-a zis Pilat.”²⁵ Căderea adusă de primul Adam este contrabalansată de răscumpărarea venită prin al „Om”, adică Hristos, al doilea Adam. Această unire cu noul Adam are loc la convertire, act care transformă fundamental viața și comportamentul uman: „La convertire credincioșii s-au dezbrăcat de vechiul Adam și s-au îmbrăcat cu cel nou. Și, întrucât sunt în noul Adam, ar trebui să-și trăiască viețile ca membri ai noii umanități.”²⁶ În contrast cu trăirea unei vieți marcate de extremism și violență, credinciosul care „a primit „un nou sine” (Efes 4:24) are capacitatea de a trăi o viață neprihănită.”²⁷

Istoria lui Saul, fariseul extremist, redată în cartea Faptele Apostolilor, este un exemplu care demonstrează adevărurile de mai sus. Fără îndoială, Saul a apelat la violență, apărând iudaismul într-un mod fanatic: „Dar Saul sufla încă amenințarea și uciderea împotriva ucenicilor Domnului. S-a dus la marele preot și i-a cerut scrisori către sinagogile din Damasc, ca, dacă va găsi pe unii umblând pe Calea credinței, atât bărbați, cât și femei, să-i aducă legați la Ierusalim.”²⁸ Mai mult, în Epistola către Galateni, Saul

25 Ioan 19:5.

26 Thomas R. Schreiner, *Pavel. Apostolul gloriei lui Dumnezeu în Cristos*, p.245.

27 Paul Enns, *Manual teologic*, Oradea, Editura Casa Cărții, 2005, p. 342.

28 Faptele apostolilor 9:1-2.

(devenit apostolul Pavel) mărturisește el însuși în privința fanatismului său: „Ați auzit, în adevăr, care era purtarea mea de altădată, în religia iudeilor. Cum, adică, prigoneam peste măsură de mult Biserica lui Dumnezeu și făceam prăpăd în ea și cum eram mai înaintat în religia iudeilor decât mulți din neamul meu de o vârstă cu mine. Eram însuflețit de o râvnă nespuse de mare pentru datinile strămoșești.”²⁹

Cu toate acestea, Saul își găsește împlinirea în Hristos, este eliberat de fanatism și devine un om nou: „Dar lucrurile care pentru mine erau câștiguri le-am socotit ca o pierdere din pricina lui Hristos”³⁰ Cu alte cuvinte, pentru apostolul Pavel, sensul vieții devine Hristos. Doar în relație cu Hristos, „în cadrul adopției, credinciosul este eliberat din sclavie pentru a gusta libertatea și pentru a se maturiza în Cristos (Rom 8:15).”³¹ Or, fanatismul religios și extremismul violent sunt forme de sclavie. Reamintim că, până nu își găsesc cu adevărat sensul vieții, unii oameni sunt prinși în cercul vicios al anxietății existențiale și al actelor teroriste.

Accentul pe care antropologia creștină îl pune pe răscumpărare este esențial pentru eliberarea din sclavia extremismului. De fapt, marele dar al răscumpărării, prin unirea cu Hristos, este libertatea. Rémi Brague afirmă că „singura modalitate de a imita un Dumnezeu invizibil, care nu transpare în niciun alt chip decât în cel produs în noi prin imitarea sa, este libertatea.”³² Altfel spus, nucleul semnificației și al sensului vieții constă în această libertate ce poate fi obținută prin armonizarea cu chipul lui Dumnezeu, în contextul răscumpărării christice (noua creație). Aceasta este o promisiune reală, care poate preveni extremismul violent și poate chiar să-i elibereze pe cei care, asemenea lui Saul din Tars, sunt captivi acestei ideologii.

Concluzii

Deși cauzele radicalismului și extremismului violent sunt complexe, motivația principală a celor care recurg la astfel de acte este căutarea semnificației și a sensului în viață. Acesta este motivul pentru care diferitele politici de prevenire și descurajare a proceselor de radicalizare nu au succesul scontat, dacă nu iau în calcul sprijinul oferit de antropologia creștină.

29 Galateni 1:13-14.

30 Filipeni 3:7.

31 Paul Enns, *Manual teologic*, p. 331.

32 Brague, *Propriul omului*, p. 221.

Antropologiile de tip reducționist și materialist nu pot răspunde nevoilor profunde (spirituale) ale ființelor umane; mai degrabă ele accentuează crizele existențiale în care mulți oameni se află deja. Pe de altă parte, antropologia creștină este de mare ajutor în lupta cu extremismul și fanatismul pentru că răspunde la mai multe nevoi, întrebări și dileme. Învățătura biblică despre crearea omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu este singura bază care poate susține, cu adevărat, valoarea universală a ființelor umane, fără vreun criteriu de discriminare. De asemenea, narațiunea despre căderea omului în păcat oferă explicații realiste cu privire la problema răului individual și social, ajutându-l pe om să facă față multiplelor nedreptăți și provocări cotidiene, fără a cădea pradă frustrărilor ce se pot traduce în acțiuni radicale. Desigur, această explicare a răului din lume nu este nicidecum echivalentă cu justificarea acestuia.

Mai mult, contribuția antropologiei creștine vizavi de tema răscumărării și a restaurării spirituale a omului este cheia găsirii sensului în viață. Revenirea la chipul lui Dumnezeu, distorsionat de cădere, se face prin unirea spirituală cu Hristos, al doilea Adam. El îi oferă omului acceptarea, valoarea³³ și libertatea³⁴ după care tânjește sufletul său. Asemenea lui Saul, devenit apostolul Pavel, cei care ajung să-l cunoască personal pe Hristos sunt eliberați de zelul fanatic și de sclavia ideologiilor, ajungând să răspundă corect la întrebarea existențială, cu alonjă globală, ridicată de cei de la Black Eyed Peas, „Where is the Love?": În Hristos!

Bibliografie:

Cărți:

- ARENDT, Hannah, *The Origins of Totalitarianism*, New York, Harcourt, 1973.
- BĂLĂNEAN, Cristian, *Natura umană la Toma de Aquino și Karl Popper: critica monismelor antropologice contemporane*, Oradea, Ratio et Revelatio și Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2018.

33 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 214-215.

34 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Religious liberty – a natural human right", în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arsc, France, Editions IARSIC, 2015, pp. 595-608.

- BRAGUE, Rémi, *Propriul omului*, traducere de Dan-Alexandru Ilie, Târgu Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2022.
- ENNS, Paul, *Manual teologic*, Oradea, Editura Casa Cărții, 2005.
- ERICKSON, Millard J., *Teologie creștină*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2004.
- FRANKL, Viktor E., *Omul în căutarea sensului vieții*, traducere de Florin Tudose, București, Editura Vellant, 2018.
- GRUDEM, Wayne, *Teologie sistematică. Introducere în doctrinele biblice*, traducere de Dinu Moga, Oradea, Editura Universității Emanuel, 2004.
- LEWIS, C.S. *The Abolition of Man*, în *The C. S. Lewis Collection: Signature Classics and Other Major Works*, Harper Collins, 2017.
- PAPA IOAN PAUL al II-lea, *Enciclice (Evangelium Vitae)*, București, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, 2008.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- SCHREINER, Thomas R., *Pavel. Apostolul gloriei lui Dumnezeu în Cristos*, Brașov, Editura Ema, 2006.
- SCRUTON, Roger, *Despre natura umană*, traducere de Adina Arvatu, București, Editura Humanitas, 2023.

Articole:

- BERREBI, Claude, "Evidence about the Link Between Education, Poverty and Terrorism among Palestinians", în *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, Berkeley Electronic Press, vol. 13, nr. 1, 2007.
- BORUM, Randy, "Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories", în *Journal of Strategic Security* Volumul 4, nr. 4, 2011, pp. 7-36 DOI: 10.5038/1944-0472.4.4.1.
- KRUGLANSKI, Arie W. et. al., "The Psychology of Radicalization and Deradicalization: How Significance Quest Impacts Violent Extremism", în *Advances in Political Psychology*, Vol. 35, Suppl. 1, 2014, 73, doi: 10.1111/pops.12163.
- MCBRIDE, Megan K., "The Logic of Terrorism: Existential Anxiety, the Search for Meaning, and Terrorist Ideologies", *Terrorism and Political Violence*, 23:4, 2011.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Religious liberty – a natural human right",

în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arsc, France, Editions IAR-SIC, 2015, pp. 595-608.

Resurse Web:

- Where is the Love, Black Eyed Pease, cf. <https://www.youtube.com/watch?v=WpYeekQkAdc>, accesat pe 15.08.2024.
- United Nations Development Programme, Preventing Violent Extremism Through Promoting Inclusive Development, Tolerance And Respect For Diversity. A Development Response To Addressing Radicalization And Violent Extremism, 2016, 18 (www.undp.org).